

Spør Altinn før du starter bedrift

Arbeids- og velferdsetaten · Arbeidstilsynet · Brønnøysundregistrene · Skatteetaten · Statistisk sentralbyrå

Oppdatert 15.03.2009

Før du starter

1. Forretningsidé
2. For de minste
3. Velge selskapsform
4. Krav til navnet

Registrering

5. Snarveien til registrering
6. Registrere foretaket
7. Registrere MVA-plikt
8. Registrere arbeidstakere

9. Vil du vite mer?

Før du starter

1. Forretningsidé →

2. For de minste
3. Velge selskapsform
4. Krav til navnet

Registrering

5. Snarveien til registrering
 6. Registrere foretaket
 7. Registrere MVA-plikt
 8. Registrere arbeidstakere
-
9. Vil du vite mer?

1. Forretningsidé

1.1 Hva må jeg tenke igjennom?

Alle økonomiske virksomheter er basert på en forretningsidé. Forretningsidéen innebærer strategiske valg om hvilke markeder man vil betjene og hvilke behov man vil dekke. Det er viktig at du har en klar oppfatning av dette før du starter opp.

De du skal samarbeide med og trenger støtte fra – for eksempel banken – vil sikkert spørre etter budsjetter og markedsplaner som klarere viser hvordan du har tenkt å drive virksomheten og få den til å greie seg.

Det store spørsmålet før du starter er selvsagt om det kommer til å gå bra, om virksomheten vil lønne seg. Det er det ingen som kan gi et sikkert svar på, men det er likevel mulig å skaffe en viss pekepinn:

- Du kan spørre dine mulige kunder hvordan de oppfatter tilbudet ditt.
- Du kan spørre framtidige leverandører hva de tror.
- Du kan holde øye med de etablerte i bransjen.
- Du kan søke råd hos erfarne aktører i markedet, bankforbindelsen din, revisorer og advokater.

1.2 Hvor kan jeg få veiledning?

Ingen kan gi deg noe sikkert svar på om bedriften din vil klare seg. Men fylkeskommunen eller kommunen kan hjelpe deg å vurdere forretningsideen i forhold til lovverket, og du kan få råd om finansiering. Vanligvis vil myndighetene bare informere om hvilke formelle krav som gjelder, mens du må bruke private bedrifter for å få konkrete råd om hva det er lurt å gjøre for akkurat deg.

Framfor alt bør du snakke med dem du vil være avhengig av når du starter; bankforbindelse, leverandører, revisor og kanskje en advokat. I bokhandelen finner du en god del litteratur fra private forlag om å starte egen bedrift. Det finnes også mange relevante internettsteder. På www.bedin.no finner du blant annet guider og dokumentmaler for etableringsfasen, og www.bedriftshjelp.no gir deg oversikten over offentlige støtteordninger, blant annet om lån og tilskudd.

1.3 Må jeg spørre om lov?

Grunnprinsippet er at vi har full etableringsfrihet i Norge. Du kan prøve å selge hvilke varer og tjenester du vil, og så er det opp til markedet om noen er interessert i det du har å tilby.

Likevel finnes det en mengde regler for å holde øye med produksjon eller salg av noe som kan være til direkte skade, eller som samfunnet ønsker å regulere av andre grunner. Det er viktig å undersøke dette

regelverket på forhånd. Det vil være en god start å snakke med en rådgivningsinstans eller en av dine egne forbindelser som har god oversikt.

Det finnes en egen database over hvilke landsdekkende betingelser som gjelder for ulike bransjer. Den finner du på Internett under www.brreg.no/oppslag/tillatelser. Du kan også ringe til Brønnøysundregistrene tlf. **75 00 75 00** eller Narviktelefonene tlf. **800 33 840**.

Før du starter

1. Forretningsidé
- 2. For de minste →**
3. Velge selskapsform
4. Krav til navnet

Registrering

5. Snarveien til registrering
6. Registrere foretaket
7. Registrere MVA-plikt
8. Registrere arbeidstakere
9. Vil du vite mer?

2. For de minste

2.1 Når blir det næringsvirksomhet?

Noen forretningsideer har mer preg av hobby enn av næringsvirksomhet. Forskjellen er helt avgjørende for blant annet hvordan du skal skattlegges og hvorvidt du kan trekke fra utgiftene på selvangivelsen. Hvis omfanget av virksomheten er veldig liten, trekker det i retning av at du driver en hobby.

For at det skal være næring, må du drive en virksomhet av økonomisk karakter. Det vil si at aktiviteten må ha et innhold som gjør den egnet til å gi overskudd. En aktivitet som kan være innbringende, vil altså være næringsvirksomhet selv om den går med tap de første årene.

Virksomheten må både ha et visst omfang og ta sikte på en viss varighet. Enkeltstående og mer tilfeldige oppdrag gjør deg ikke til næringsdrivende.

Det kan være lurt å ta en prat med likningskontoret hvis du er i tvil. Starter du opp på et litt spesielt og uvanlig område, kan myndighetene lett mene at du har en hobby til å begynne med, mens omfanget er lite. Dermed får du ikke trukket fra de store utgiftene i oppstartsfasen, mens du må skatte som næringsdrivende i det pengene begynner å komme inn.

I forhold til merverdiavgiftsloven regnes ikke virksomheten som avgiftspliktig næring før momspliktig salg overstiger 50 000 kroner i løpet av en 12 måneders periode. Du skal altså legge til MVA på (hele) den første fakturaen som overskrider grensen. Da må du ha **ordnet med MVA-registrering (spørsmål 7.2)** på forhånd.

2.2 Skulle jeg egentlig vært ansatt hos kunden?

Et viktig skille i mange rettsregler er om du driver næringsvirksomhet, eller om det du planlegger å gjøre egentlig er lønnet arbeid.

Grensen kan være vanskelig å trekke. Hvis du eier dine egne driftsmidler, bestemmer arbeidstiden selv, har flere kunder over lengre tid og tar en økonomisk risiko, driver du sannsynligvis næringsvirksomhet. Skal du derimot arbeide for bare én oppdragsgiver som stiller utstyr til disposisjon og bestemmer når og hvordan jobben skal gjøres, regnes du som ansatt hos oppdragsgiveren.

Disse punktene trekker i retning av at du driver selvstendig næringsvirksomhet:

- Du har flere oppdragsgivere samtidig eller etter hverandre.
- Oppdragsgiver dekker ikke utgiftene dine i tillegg til arbeidsgodtgjørelsen.
- Du holder materialer o.l. selv.
- Du har egne driftsmidler og egne lokaler.
- Du har egne ansatte.
- Oppdraget omfatter bare et bestemt arbeid som ikke bare er avgrenset i tid.
- Du har ikke krav på flere oppdrag fra oppdragsgiver.
- Avregning skjer i fast beløp og ikke pr. tidsenhet.
- Du har rett til å stille med andre enn deg selv personlig.
- Oppdragsgiveren kan klage på arbeidsresultatet.
- Oppdragsgiveren har ikke instruksjonsmyndighet over hvordan oppdraget skal utføres.

Før du starter

1. Forretningsidé
- 2. For de minste →**
3. Velge selskapsform
4. Krav til navnet

Registrering

5. Snarveien til registrering
6. Registrere foretaket
7. Registrere MVA-plikt
8. Registrere arbeidstakere
9. Vil du vite mer?

Oppregningen er ikke fullstendig. Men det skal mye til for at du ikke driver egen næringsvirksomhet hvis alle disse punktene gjelder for deg.

2.3 Blir det færre skjemaer hvis jeg driver alene?

En god del av rapporteringen til det offentlige har sammenheng med *bestemte hendelser*, for eksempel en arbeidsulykke, import av et varelager eller eierskifte i foretaket. Rapporteringspliktige hendelser oppstår naturlig nok oftere i store bedrifter, og sånn sett får du færre skjemaer å fylle ut som liten bedrift. Men vær likevel klar over at det finnes mange faste, *periodiske* skjemaer, som er de samme enten du driver stort eller smått. Som næringsdrivende får du et helt nytt forhold til det offentlige og samfunnet ellers. Selv når du er den eneste ansatte, og selv om ingen eier virksomheten sammen med deg.

Alt som har med *virksomhetens økonomi* å gjøre skal rapporteres og dokumenteres svært detaljert og atskilt fra de inntektene og utgiftene du har som privatperson. Regnskaps- og dokumentasjonskrav til skattemyndighetene er ganske like for store og små. Alle aksjeselskaper må også sende regnskapet til Brønnøysundregistrene.

Du har også et lovregulert *ansvar for de ansatte*, både for arbeidsmiljøforhold, for å betale arbeidsgiveravgift og for trekk og innberetning av de ansattes skatt. Har du først opprettet et selskap som betaler lønn til deg selv, får du som arbeidsgiver også ansvar og oppgaver overfor deg selv. Det kan virke litt merkelig til du blir vant

Skattedirektoratet har utgitt brosjyren «Lønnstaker eller næringsdrivende». Du finner den på www.skatteetaten.no. Den kan også bestilles på telefon **815 00 799** (automatisk bestillingstelefon).

med at selskapet i enhver sammenheng er noe annet enn «privatdelen» av deg.

Alle næringsdrivende skal drive *helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid* (HMS). Også et enkeltpersonforetak kan forurense og lage skadelige produkter. Alle bedrifter skal ha skriftlige beskrivelser av mål, organisering, kartlegging og rutiner for HMS-arbeidet, men for små virksomheter med lite risikofylt aktivitet, behøver ikke dette bli så mye.

Du kan også regne med å få noen *statistikkskjemaer* fra Statistisk sentralbyrå. I mange bransjer er de aller fleste bedriftene små, så vi ville få et helt galt bilde av norsk næringsliv om ikke statistikken tok med de mest grunnleggende tallene om disse. Vanligvis får de minste bedriftene enklere skjemaer med færre spørsmål enn de store bedriftene, og når det er mulig spør SSB bare et lite utvalg av dem.

Dette er bare en del av de skjemaene og oppgavene du må regne med som næringsdrivende. Har du en solid forretningsidé og bra med pågangsmot, er det ingen grunn til å la seg skremme. Men det er viktig å være forberedt på at du påtar deg nye forpliktelser som kan virke ganske uoversiktlige og uvante i starten.

Før du starter

1. Forretningsidé
- 2. For de minste →**
3. Velge selskapsform
4. Krav til navnet

Registrering

5. Snarveien til registrering
 6. Registrere foretaket
 7. Registrere MVA-plikt
 8. Registrere arbeidstakere
9. Vil du vite mer?

2.4 Kan alle få et organisasjonsnummer?

Et organisasjonsnummer får du når du blir registrert i **Enhetsregisteret (spørsmål 5.2)**. Der skal alle som har ansatte, alle som skal betale merverdiavgift, og alle som registreres i Foretaksregisteret eller Stiftelsesregisteret være med. Mange foreninger og **enkeltpersonforetak (spørsmål 3.2)** faller utenfor registreringsplikten, men de kan søke om frivillig registrering. Registrering i Enhetsregisteret er gratis.

Vil du registrere et *enkeltpersonforetak*, må du drive **næringsvirksomhet (spørsmål 2.1)**. Det vil si at den økonomiske virksom-

heten må ha et visst omfang. Det finnes ingen absolutt grense, men rene hobbyaktiviteter er ikke nok for å få et eget organisasjonsnummer.

Hvis du vil registrere en *forening*, må du dokumentere at den er opprettet og eksisterer. Derfor må du legge med vedtektene og/eller stiftelsesdokumentet for å få meldingen godkjent.

2.5 Må jeg ha pensjonsordning?

Alle foretak må opprette tjenstepensjonsordning for de ansatte, men det gjelder noen unntak for de minste.

For eksempel behøver du ikke opprette pensjonsordning hvis du driver et enkeltpersonforetak alene, er frilanser eller er eneste ansatt i eget aksjeselskap. Du kan likevel ha *adgang* til å tegne pensjonsordning innen visse grenser. Forsikringsselskaper, banker og verdi-papirforetak kan opplyse mer om dette.

Hvis *foretaket* oppfyller ett av kravene nedenfor, *plikter* du vanligvis å ha pensjonsordning for de ansatte:

- Minst to personer (medregnet ev. eier av enkeltpersonforetak) med arbeidstid og lønn som utgjør 75 prosent eller mer av full stilling
- Minst én arbeidstaker uten eierinteresser i foretaket med arbeidstid og lønn som utgjør 75 prosent eller mer av full stilling
- Minst to årsverk til sammen utføres av personer med arbeidstid og lønn som utgjør 20 prosent eller mer av full stilling

Men det er også et krav at selve *pensjonsordningen* omfatter et tilsvarende antall personer, med samme stillingsandeler, for at foretaket skal *ha lov til* å opprette tjenstepensjonsordning. Eiere av enkeltpersonforetak eller ansatte i eget aksjeselskap plikter ikke å være med i ordningen. Hvis disse velger å holde seg utenfor, får altså ikke de minste foretakene mange nok deltakere i pensjonsordningen til at de har lov å opprette den.

Før du starter

1. Forretningsidé

2. For de minste

3. Velge selskapsform →

4. Krav til navnet

Registrering

5. Snarveien til registrering

6. Registrere foretaket

7. Registrere MVA-plikt

8. Registrere arbeidstakere

9. Vil du vite mer?

3. Velge selskapsform

3.1 Hvilken selskapsform lønner seg?

I praksis er det tre hovedformer som kan velges for organisering av mindre bedrifter: Aksjeselskap, ansvarlig selskap eller enkeltpersonforetak.

Det er ikke mulig å si generelt hvilken selskapsform som er mest hensiktsmessig. Ofte vil det være snakk om en avveining mellom risiko og inntjening. Valget vil avhenge av mange forskjellige faktorer. Valget av selskapsform har store konsekvenser for skatte- og

avgiftsforhold og trygderettigheter. Derfor er det viktig å vurdere alternativene nøye.

Råd og veiledning om valg av selskapsform får du blant annet hos **Narviktelefonene (telefon 800 33 840)**, gratis fra fasttelefon i Norge). Du finner også mye stoff om valg av selskapsform og registrering av selskap på nettstedet **Bedin (www.bedin.no)**.

3.2 Hva er et enkeltpersonforetak?

Enkelpersonforetak er en organisasjonsform hvor en «fysisk person», altså ett menneske, står ansvarlig for en **næringsvirksomhet (spørsmål 2.1)**. Det betyr at han eller hun har fullt økonomisk ansvar for virksomhetens gjeld. Vil du registrere et enkeltpersonforetak, må du drive næringsvirksomhet.

Eieren bestemmer alt i foretaket og det er ikke gitt særskilte regler eller egen lov om enkeltpersonforetak. Det gjelder noen egne krav hvis selskapet har mer enn 30 ansatte. Det dreier seg om ansattes adgang til representasjon i selskapsmøter og eventuelt styre.

Eieren må være myndig, men behøver ikke å være bosatt i riket, selv om foretaket må ha adresse i Norge. Eieren av et enkeltperson-

foretak plikter ikke å sette til side penger (skyte inn kapital) spesielt for selskapet, siden han uansett står personlig ansvarlig.

Skattemessig liknes virksomhet i enkeltpersonforetak sammen med eieren personlig. Dette betyr at nettooverskuddet er skattepliktig (eller nettotapet fradragberettiget) sammen med eierens andre inntekter, for eksempel lønnsinntekter.

Alle enkeltpersonforetak kan registrere seg gratis i **Enhetsregisteret (spørsmål 5.2)**. De har også *rett* til å registrere seg i **Foretaksregisteret (spørsmål 6.3)**, men det koster penger. Hvis enkeltpersonforetaket har minst fem ansatte eller driver varehandel, har det registreringsplikt i Foretaksregisteret.

3.3 Hva er et ansvarlig selskap?

Et ansvarlig selskap er en sammenslutning hvor to eller flere eiere (deltakere) samlet eller hver for seg har et ubegrenset personlig ansvar for virksomhetens gjeld.

Det er i praksis to hovedformer av ansvarlige selskap som er aktuelle: I et *ansvarlig selskap (ANS)* har alle deltakerne et personlig ansvar

for hele gjelden (solidaransvar). Det en deltaker ikke kan betale, kan kreves helt og fullt fra hvem som helst av de andre.

I et *selskap med delt ansvar (DA)* har deltakerne samlet et personlig ansvar for hele selskaps gjelden, men hver deltaker kan bare belastes opptil sin eierandel. Kreditor kan ikke kreve mer enn ti prosent av

Før du starter

1. Forretningsidé
2. For de minste
- 3. Velge selskapsform →**
4. Krav til navnet

Registrering

5. Snarveien til registrering
6. Registrere foretaket
7. Registrere MVA-plikt
8. Registrere arbeidstakere
9. Vil du vite mer?

gjelden dekket av den som har tatt på seg ti prosent av ansvaret, selv om de andre deltakerne ikke kan gjøre opp for seg.

Deltakerne har plikt til å opprette en skriftlig og datert selskapsavtale som alle skal undertegne. Det stilles noen minstekrav til inn-

holdet. Blant annet skal avtalen ha bestemmelser om selskapets formål og om verdien av deltakernes innskudd.

Før virksomheten starter, skal selskapet meldes til **registrering i Foretaksregisteret (spørsmål 6.5)**.

3.4 Hva er et aksjeselskap?

Et aksjeselskap er et selskap hvor ikke noen av deltakerne har personlig ansvar for selskapets forpliktelser. Eierne i aksjeselskapet (aksjonærene) har i utgangspunktet bare mulighet til å tape aksjekapitalen (det som er skutt inn i selskapet). Kreditorerne kan bare gå til selskapet med sine krav. Derfor er det en rekke regler i aksjeloven som begrenser eiernes adgang til å ta penger ut av selskapet.

I aksjeselskap må stifterne skyte inn aksjekapital, og dette beløpet skal minimum være 100 000 kroner til sammen. Det er mulig å dekke opp aksjekapitalen med gjenstander i stedet for penger. Da skal revisor attestere for innskuddet. Vanligvis vil det bli krevet taksering.

Eiere i små og nystartede aksjeselskap må ofte kausjonere for lån som selskapet opptar. Dermed påtar de seg likevel ofte et personlig gjelds-ansvar.

I praksis kan eiere i små aksjeselskap ta ut penger fra selskapet i form av aksjeutbytte eller i form av lønn for arbeidsinnsats i selskapet. Det er strenge regler for hvor stort aksjeutbytte eiere kan ta ut. Aksjeeier som selv arbeider i selskapet, kan heve ordinær lønn for arbeidsinnsatsen.

3.5 Hvordan stiftes et aksjeselskap?

De som forbereder å starte et nytt aksjeselskap (stifterne), må gjennomgå en del formelle prosedyrer før virksomheten settes i gang. Hensikten med formkravene er at økonomi, ansvar og rettigheter skal være entydig avtalt stifterne i mellom, og gi kunder og leverandører tilfredsstillende sikkerhet.

Stifterne skal opprette, datere og skrive under et stiftelsesdokument som blant annet skal inneholde utkast til vedtekter, og tidspunkt for avholdelse av konstituerende generalforsamling.

Senest tre måneder etter at stiftelsesdokumentet er undertegnet, og før virksomheten starter, skal selskapet meldes til **registrering i Foretaksregisteret (spørsmål 6.5)**.

Før du starter

1. Forretningsidé
2. For de minste
3. Velge selskapsform

4. Krav til navnet →

Registrering

5. Snarveien til registrering
6. Registrere foretaket
7. Registrere MVA-plikt
8. Registrere arbeidstakere

9. Vil du vite mer?

4. Krav til navnet

4.1 Hvilket navn kan jeg velge?

I et navn som skal **registreres i Foretaksregisteret (spørsmål 6.5)**, skal du alltid ha med angivelse av **organisasjonsform (spørsmål 4.2)**. For resten av navnet må du oppfylle disse kravene:

- Minst tre bokstaver fra det norske alfabetet
- Bare bestemte tegn i tillegg til bokstavene
- Ikke *bare* navnet på land, fylke eller kommune
- Ikke *nøyaktig* likt med et registrert navn
- Ikke navn som kan villede eller vekke forargelse

For **enkeltpersonforetak (spørsmål 3.2)** skal foretaksnavnet ha med eierens etternavn (slektsnavn) og du kan ikke ta med *andre* personnavn.

Andre næringsdrivende kan klage til Patentstyret hvis du har valgt et navn som kan forveksles med deres foretaksnavn eller varemerke, selv om du oppfyller disse kravene og har fått godkjent navnet i Foretaksregisteret. Selvsagt er det også i din egen interesse å velge et navn med særpreg og unngå forveksling med andre næringsdrivende.

4.2 Hvordan skal ansvarsformen framgå?

Kunder og leverandører skal kunne se av navnet hva slags ansvarsforhold som gjelder hos den de handler med. Derfor stilles det klare krav til hvordan ansvarsformen skal framgå:

- Enkeltpersonforetak skal alltid inneholde eiers slektsnavn.
- Ansvarlig selskap skal inneholde bokstavene ANS eller ordet «ansvarlig selskap».
- Ansvarlig selskap med delt ansvar skal inneholde bokstavene DA

eller ordene «delt ansvar».

- Aksjeselskap skal ha bokstavene AS eller ordet «aksjeselskap».
- Allmennaksjeselskaper skal ha betegnelsen allmennaksjeselskap eller ASA.

Det finnes en rekke andre krav for de mer uvanlige organisasjonsformene. De finner du i Foretaksnavneloven § 2-2.

4.3 Er navnet ledig?

Brønnøysundregistrene har en egen tjeneste på Internett (www.brreg.no/oppslag/enhet) der du finner nøkkelopplysninger om alle som er registrert i **Enhetsregisteret (spørsmål 5.2)**. Der kan du lett se om det navnet du ønsker deg, eller ett som ligner, allerede er tatt i bruk.

Vær klar over at andre når som helst kan klage på at du har valgt et navn som kan forveksles med deres eget foretaksnavn eller varemerke, selv om du oppfyller kravene til registrering. Derfor bør du gjøre

et grundig forarbeid, så du ikke risikerer å måtte skifte navn etter å ha brukt masse penger på trykksaker og innarbeiding av navn og logo.

Det finnes mange *varemerker* som ikke tilsvarer et foretaksnavn. Så det kan lønne seg å la Patentstyret sjekke ditt eget navneforslag mot registrerte varemerker også. Det koster penger, men sjelden mer enn et par tusen kroner, og det kan fort bli dyrere hvis noen i ettertid klager over at du har kopiert varemerket deres. Patentstyrets infoser har telefon **22 38 73 33**.

Før du starter

1. Forretningsidé
2. For de minste
3. Velge selskapsform
4. Krav til navnet

Registrering

5. Snarveien til registrering →

6. Registrere foretaket
7. Registrere MVA-plikt
8. Registrere arbeidstakere
9. Vil du vite mer?

5. Snarveien til registrering

5.1 Hvor skal jeg begynne?

Myndighetene skal ha beskjed når du formelt skal stifte et selskap, når du ansetter arbeidstakere og når du starter omsetning av avgiftspliktige varer eller tjenester. Så sant minst en av disse situasjonene oppstår, skal du registreres i **Enhetsregisteret (spørsmål 5.2)** ved Brønnøysundregistrene. Det skal spare deg for å måtte kontakte flere instanser og si fra om de forskjellige meldepliktige hendelsene.

Skaffer du deg skjemaet «Samordnet registermelding» og begynner med å fylle ut det, går resten av jobben med å registrere seg til ulike myndigheter ganske greit. Underveis i skjemaet får du veiledning og spørsmål som avklarer om du samtidig skal registreres som foretak, arbeidsgiver eller momspliktig.

De forskjellige etatene samarbeider om å utveksle opplysningene med hverandre, så alle opplysningene kan sendes samlet til Brønnøysundregistrene, Arbeids- og velferdsetaten (NAV) eller skattekontoret. Disse kontorene kan også skaffe deg skjema og hjelpe til med utfyllingen.

Du bruker det samme skjemaet til å melde fra om flytting og andre endringer som gjelder næringsvirksomheten. Alle de samarbeidende etatene får rett opplysningene sine når du har meldt fra ett sted.

Du finner skjema for elektronisk registrering i forvaltningens felles rapporteringskanal Altinn (www.altinn.no). Der ledes du gjennom registrering trinn for trinn, med lett tilgang til utfyllingshjelp, og skjemaet hopper over spørsmål som ikke angår din situasjon. Du kan også laste ned forskjellige varianter av skjemaet på www.brreg.no/registering for utfylling på papir.

5.2 Kan jeg la være å registrere meg i Enhetsregisteret?

I praksis blir du registreringspliktig til Enhetsregisteret som en følge av plikten til å melde deg inn i ett av de andre store, statlige registrene. Dermed er det noen få grupper som slipper registreringsplikt, så sant de ikke har ansatte eller skal betale MVA. Det dreier seg om små **enkeltpersonforetak (spørsmål 3.2)** utenom varehandelen og om foreninger som ikke driver næringsvirksomhet. (Noen av disse er pålagt registreringsplikt av Statistisk sentralbyrå. De det gjelder får beskjed.)

Men alle **næringsdrivende (spørsmål 2.1)** og foreninger har rett til å registrere seg hvis de vil. Veldig mange benytter seg av denne retten. En av fordelene er at du får et organisasjonsnummer. Når

myndighetene kjenner dette nummeret, kan de lettere samordne de opplysningene om virksomheten din som skal inn i offentlige registre. Det kan spare deg for mange ekstra spørreskjemaer. I foreninger og klubber kan et organisasjonsnummer spare tillitsvalgte for å framstå som ansvarlig for formue og gjeld i egen person.

Registrering i Enhetsregisteret er gratis.

Det blir stadig viktigere at du kan legge fram et organisasjonsnummer. Blant annet vil banker og andre finansieringsinstitusjoner kreve at du er registrert i forbindelse med lånesøknader.

Før du starter

1. Forretningsidé
2. For de minste
3. Velge selskapsform
4. Krav til navnet

Registrering

5. Snarveien til registrering →

6. Registrere foretaket
7. Registrere MVA-plikt
8. Registrere arbeidstakere
9. Vil du vite mer?

5.3 Hvor kan jeg få hjelp?

Noe av fordelene med Samordnet registermelding er at du kan sende den eller levere den til hvem du vil av samarbeidspartnerne. Det vil si Brønnøysundregistrene, Arbeids- og velferdsetaten (NAV) eller skattekontoret. Alle disse kan hjelpe deg med utfyllingen.

Det følger med en grundig veiledning, som skulle være tilstrekkelig for de fleste virksomheter og situasjoner. Dessuten kjenner alle regnskapsførere, revisorer og forretningsadvokater dette skjemaet ganske godt.

5.4 Hvordan fyller ut riktig?

Etatene plikter å sikre seg at du har gitt fullstendige opplysninger før de godkjenner registreringen din. Alt for mange etablerere får blankettene i retur med beskjed om å gjøre tilføyelser eller endringer.

Egentlig er det ikke så vanskelig å unngå. Nesten alle returer skyldes manglende vedlegg eller underskrifter. Les veiledningen og kontroller innholdet i sendingen din nøye. Dessuten er det ingen skam å ringe for å stille spørsmål underveis.

Brønnøysundregistrene har laget en egen huskeliste for registrering.

Dette er hovedpunktene:

- Pass på at meldingen er underskrevet av alle som skal skrive under.
- Husk vedlegg som dokumentasjon på opplysningene i blanketten.
- Styret må være fullstendig (AS).
- Bruk godkjent blankett.
- Husk forretningsadresse/besøksadresse.
- Gi en god beskrivelse av virksomhet/bransje.
- Oppgi innehaver, daglig leder eller kontaktperson.
- Husk fullstendig fødselsnummer for alle personer.
- Alle relevante felter i blanketten må være utfylt.

5.5 Kan jeg velge navn fritt?

Hvis du bare registrerer deg i Enhetsregisteret, er det ingen som tar stilling til det navnet du velger å bruke på virksomheten din. Men hvis du senere vil inn i Foretaksregisteret, risikerer du at et navn du har innarbeidet, men bare registrert i Enhetsregisteret, ikke blir **godkjent (spørsmål 4.1)**. Dessuten kan andre registrere seg i Foretaksregisteret før deg og få **førsteretten (spørsmål 4.3)** til et navn som kan forveksles med ditt.

Har du funnet fram til et spesielt godt og fengende navn, kan det altså være klokt å sørge for beskyttelse med en gang ved å registrere deg i Foretaksregisteret.

Før du starter

1. Forretningsidé
2. For de minste
3. Velge selskapsform
4. Krav til navnet

Registrering

5. Snarveien til registrering
- 6. Registrere foretaket →**
7. Registrere MVA-plikt
8. Registrere arbeidstakere
9. Vil du vite mer?

5.6 Hvordan meldes flytting og andre endringer?

Alle forandringer i opplysningene som du gav ved registreringen, skal meldes på Samordnet registermelding til Brønnøysundregistrene. Da får mange offentlige registre kjennskap til dem samtidig. Hvis du fyller ut skjemaet på Altinn (www.altinn.no), merker du av hva du skal endre, så får du fram bare de spørsmålene som er aktuelle.

En del endringer som gjelder næringsdrivende registrert i **Foretaksregisteret**, ([spørsmål 6.1](#)) skal kunngjøres i lokalavisene

og på Internett (Brønnøysundregistrenes kunngjøringssider, www.brreg.no/oppslag/kunngjoring). Det gjelder noen få forhold som er viktig for omverdenen, og som kreditorer og andre har rett til å vite om. Foretaksregisteret ordner alt med kunngjøringen på bakgrunn av meldingen din.

For meldinger som skal kunngjøres, må du betale **gebyr** ([spørsmål 6.2](#)) etter de satsene Stortinget bestemmer fra år til år. Faktura kommer i posten.

6. Registrere foretaket

6.1 Hvem har registreringsplikt i Foretaksregisteret?

Foretaksregisterloven lister opp en rekke organisasjonsformer med registreringsplikt i Foretaksregisteret. Grovt sagt gjelder plikten for selskaper hvor ansvaret er begrenset (for eksempel aksjeselskaper) og for alle som driver **næringsvirksomhet** ([spørsmål 2.1](#)).

Men det gjelder noen unntak for **enkeltpersonforetak** ([spørsmål 3.2](#)). Bare hvis enkeltpersonforetaket driver varesalg («handel med innkjøpte varer») eller har mer enn fem ansatte, har det registre-

ringsplikt i Foretaksregisteret. Andre enkeltpersonforetak kan registrere seg frivillig.

Hensikten med registreringen er blant annet å sikre en korrekt oversikt over hvilke personer som kan stilles til ansvar for handlinger i selskapets navn. I enkeltpersonforetak er det ikke noen tvil om hvem som er ansvarlig. Derfor behøver ikke plikten å gjelde generelt for dem.

6.2 Hva koster en registrering i Foretaksregisteret?

Det kreves gebyr for registrering i Foretaksregisteret. Prisene fastsettes av Stortinget fra år til år. I 2009 koster det 5 000 kroner å registrere et aksjeselskap elektronisk. Gebyret for enkeltperson-

foretak og ansvarlig selskap er 2 000 kroner. Vær oppmerksom på at gebyrene er noe høyere ved innsending av skjema på papir.

Før du starter

1. Forretningsidé
2. For de minste
3. Velge selskapsform
4. Krav til navnet

Registrering

5. Snarveien til registrering
- 6. Registrere foretaket →**
7. Registrere MVA-plikt
8. Registrere arbeidstakere
9. Vil du vite mer?

6.3 Hva er vitsen med frivillig registrering i Foretaksregisteret?

Næringsdrivende (spørsmål 2.1) enkeltpersonforetak kan registrere seg på frivillig grunnlag hvis de ikke oppfyller kravene til registreringsplikt i Foretaksregisteret.

Mange banker, forsikringsselskaper og andre har gjort det til en regel at de ikke inngår avtale med noen før de har forsikret seg om at foretaket er registrert i Foretaksregisteret. Og den som vil gjøre forretninger med utlandet, kan oppleve at forretningsforbindelser krever opplysninger om registreringsforholdene før de forplikter seg overfor en ukjent kunde eller leverandør.

Registreringen sikrer klarhet i ansvarsforholdene. Det er betryggende for kunder og leverandører at det ikke finnes noen tvil om hvem som har ansvar for de ulike sidene ved virksomheten i et foretak.

En annen sak er at registrering i Foretaksregisteret er en grei metode for å **beskytte foretaksnavnet (spørsmål 4.3)**. Gratisinnmeldingen i Enhetsregisteret sikrer deg ikke mot at andre tar i bruk det navnet du har innarbeidet eller et som kan forveksles med ditt.

Alt dette bør være med i vurderingen hvis du ikke plikter å registrere deg i Foretaksregisteret. Og så koster det jo penger.

6.4 Hva er en firmaattest?

Firmaattesten er din bekreftelse på at du er registrert i Foretaksregisteret og på de opplysningene om ansvarsforhold som framgår av attesten. Du får tilsendt firmaattest automatisk når du har registrert foretaket, og hver gang du har meldt endringer til Foretaksregisteret.

I forhold til långivere, kunder og leverandører stilles det stadig oftere krav om at du kan legge fram en fersk firmaattest. Du kan når som helst bestille ny attest fra Brønnøysundregistrene. Da koster det 150 kroner (i 2007).

6.5 Hva gjør jeg for å bli registrert?

Registreringen i Foretaksregisteret gjøres på Samordnet registermelding. Er du allerede registrert i Enhetsregisteret, sier du fra om det ved avkryssing på skjemaet. Vær særlig oppmerksom på kravene til underskrifter og vedlegg.

*Mange får skjemaet tilbake fordi det har feil i forhold til de formelle kravene i loven. Halvparten av alle returer ved registrering i Foretaksregisteret, skyldes mangler i forbindelse med underskrifter og vedlegg. Brønnøysundregistrene har laget en egen **huskeliste (spørsmål 5.4)** for registrering.*

Før du starter

1. Forretningsidé
2. For de minste
3. Velge selskapsform
4. Krav til navnet

Registrering

5. Snarveien til registrering
6. Registrere foretaket
- 7. Registrere MVA-plikt →**
8. Registrere arbeidstakere
9. Vil du vite mer?

7. Registrere MVA-plikt

7.1 Hvem er mva-pliktig?

Merverdiavgift (MVA, eller «moms» i dagligtale) er en omsetningsavgift på det endelige forbruket av varer og tjenester. Utgangspunktet er at det skal beregnes merverdiavgift ved all omsetning.

Noen varer og tjenester er særskilt *fritatt* for beregning av merverdiavgift ved omsetning, såkalt nullsats. Det gjelder for eksempel omsetning av bøker, aviser og brukte biler. Omsetningen er likevel *innenfor MVA-området* og gir selgeren rett til fradrag for den avgiften han betalte ved egne innkjøp (inngående avgift).

Noen tjenester er særskilt unntatt fra merverdiavgiftsloven. Viktige unntak er helse- og sosialtjenester (f.eks. pass av barn), undervisning og kultur, men det finnes mange grensetilfeller og unntak fra unntakene også. Virksomheter som bare har omsetning *utenfor MVA-området*, skal ikke registreres i avgiftsmanntallet.

Alle næringsdrivende (og offentlige institusjoner) som kjøper programvare, konsulenttjenester osv. fra utlandet over Internett, skal betale MVA hvis tjenesten er avgiftspliktig her i landet.

Hvis du er i tvil om virksomheten din er avgiftspliktig, bør du kontakte skattekontoret.

En næringsdrivende blir avgiftspliktig når omsetningen av avgiftspliktige varer og tjenester overstiger 50 000 kroner i en 12 måneders periode. Du skal altså legge til MVA på (hele) den første fakturaen som overskrider grensen. Da må du ha **ordnet med registrering (spørsmål 7.2)** på forhånd. Veldedige og allmenntilretteleggende organisasjoner skal ikke registrere seg for avgiftspliktig omsetning overstiger 140 000.

Satsen for merverdiavgift er 25 prosent, unntatt for mat- og drikkevarer som har 14 prosent, og persontransport m.v., overnatting (hotell, romutleie, hytteutleie o.l.) og kinobilletter som har 8 prosent MVA.

7.2 Hva gjør jeg for å bli registrert?

Du kan melde fra til avgiftsmanntallet samtidig med registreringen i Enhetsregisteret (Samordnet registermelding). Hvis du allerede er registrert der og starter med avgiftspliktig virksomhet på et senere tidspunkt, kan du nøye deg med å fylle ut *Del 2* av Samordnet registermelding.

I visse tilfeller kan det være aktuelt for deg å søke om forhåndsregistrering for omsetningen når grensen på 50 000 kroner. Får du innvilget forhåndsregistrering, vil du få fradrag for inngående avgift

når virksomheten kjøper inn utstyr før omsetningen er kommet i gang.

Det er skattekontoret som avgjør om betingelsene for registrering er til stede. Registreringen er gratis.

Bare de som er registrert i avgiftsmanntallet har anledning til å plusse på moms ved fakturering. Da skal også bokstavene MVA stå bak organisasjonsnummeret på foretakets salgsdokumenter.

Før du starter

1. Forretningsidé
2. For de minste
3. Velge selskapsform
4. Krav til navnet

Registrering

5. Snarveien til registrering
6. Registrere foretaket
7. Registrere MVA-plikt

8. Registrere arbeidstakere →

9. Vil du vite mer?

Omsetningsoppgave skal sendes inn annenhver måned. Den kan leveres elektronisk gjennom forvaltningens felles rapporteringskanal Altinn (www.altinn.no). Hvis du har omsetning under en million kroner i løpet av et kalenderår, kan du søke skattekontoret om å levere oppgave og betale inn avgiften én gang i året. Men da

må du også si fra hvis virksomheten kommer over denne grensen. (Den som driver jordbruk, skogbruk og fiske sender oppgave én gang i året uansett størrelse, og noen andre kan ha avvikende oppgaveperiode.)

7.3 Hva om bare noe av virksomheten er avgiftspliktig?

Den som omsetter både avgiftspliktig og avgiftsfrie varer eller tjenester, legger på merverdiavgift for den avgiftspliktige delen av salget.

Det er først når *avgiftspliktig* salg (pluss eventuelt eget uttak) overstiger 50 000 kroner på 12 måneder, at den næringsdrivende må registrere seg og betale merverdiavgift av dette.

8. Registrere arbeidstakere

8.1 Hva skal til for at et arbeidsforhold blir meldepliktig?

Alle som yter tjenester for virksomheten din og får lønn for det, er arbeidstakere. Senest fredag i uken etter at arbeidsforholdet begynner, skal du sende melding til NAV Aa-registeret (Arbeidsgiver- og arbeidstakerregisteret). Dette kan du gjøre på Altinn (www.altinn.no). Hvis du vil ha tilsendt papirskjema, kan du ringe NAV Aa-registeret på tlf. **62 02 40 00**.

Forutsetningen for meldeplikt er at du regner med at arbeidsforholdet skal vare i minst sju dager, og at det dreier seg om minst fire timer pr. uke i gjennomsnitt. Vær klar over at det noen ganger kan være uklare grenser mellom et arbeidsforhold og tjenester fra selvstendige **næringsdrivende (spørsmål 2.1)**, som du ikke har noe arbeidsgiveransvar eller meldeplikt for.

8.2 Hvem skal ha beskjed når jeg ansetter noen?

Arbeidsforhold som skal vare i minst sju dager med minst fire arbeidstimer pr. uke, skal meldes til NAV Aa-registeret. Dette kan du gjøre på Altinn (www.altinn.no), eller du kan bestille papirskjema på tlf. **62 02 40 00**.

Hvis du vet at du skal ansette lønnet hjelp allerede i det du registrer deg i Enhetsregisteret, Foretaksregisteret eller MVA-manntallet, krysser du bare for «ja» på spørsmålet om ansatte på Samordnet registermelding. Da kommer NAV til å ta kontakt med deg.

Etter at du har etablert kontakten med NAV Aa-registeret, skal du sende melding hver gang et arbeidsforhold begynner eller avsluttes og ved varig endring av de registrerte opplysningene om arbeidstid og arbeidssted (avdeling). Fristen for å sende melding er fredag i uken etter at arbeidsforholdet startet/sluttet eller endringen fant sted.

Før du starter

1. Forretningsidé
2. For de minste
3. Velge selskapsform
4. Krav til navnet

Registrering

5. Snarveien til registrering
6. Registrere foretaket
7. Registrere MVA-plikt
- 8. Registrere arbeidstakere →**
9. Vil du vite mer?

8.3 Melder jeg fra når noen slutter også?

Arbeidsgiveren skal sende melding til NAV Aa-registeret når arbeidsforholdet opphører. Dette kan du gjøre på Altinn (www.altinn.no), eller du kan bestille papirskjema på tlf. **62 02 40 00**. Arbeidsforholdet regnes som opphørt hvis gjennomsnittlig arbeidstid pr.

uke, i et sammenhengende tidsrom på minst to uker, er lavere enn 4 timer. Fristen for å sende melding er den samme som når arbeidsforholdet *starter*; det vil si fredag i uken etter at arbeidsforholdet opphørte.

8.4 Er ektefellen ansatt?

En ektefelle som arbeider i den andres **enkeltpersonforetak (spørsmål 3.2)** er ikke lønsmottaker og skal ikke registreres som ansatt. Hans eller hennes inntekt regnes som egen næringsinntekt og behandles deretter i forhold til skatt og trygdeavgift. Hvis derimot barna dine arbeider i bedriften, er de ansatt på linje med andre.

I et **aksjeselskap (spørsmål 3.4)** vil selv «eneaksjonæren» være ansatt, og da selvsagt også ektefellen.

Før du starter

1. Forretningsidé
2. For de minste
3. Velge selskapsform
4. Krav til navnet

Registrering

5. Snarveien til registrering
6. Registrere foretaket
7. Registrere MVA-plikt
8. Registrere arbeidstakere

9. Vil du vite mer? →

9. Vil du vite mer?

Altinn / Hjelp til regelverk

Spørsmål og svar i denne brosjyren er hentet fra nettstedet Altinn som er næringslivets portal for dialog med det offentlige. Der, under menyvalget «Hjelp til regelverk» finner du også svar på de vanligste spørsmålene om regnskap, skatt og avgift, trygdeord-

ninger, arbeidsmiljø, statistikkplikter og andre krav du vil oppleve som leder av en etablert bedrift. Du finner lenke til alle relevante skjemaer og du kan stille egne spørsmål og få svar på e-post.

www.altinn.no

Bedriftshjelp

Bedriftshjelp er en ny tjeneste fra høsten 2008. Den gir deg oversikt over offentlige støtteordninger til næringslivet. Enten du trenger økonomiske garantier og tilskudd eller søker gode råd for å etablere

eller drive egen bedrift.

www.bedriftshjelp.no

Regelhjelp

Regelhjelp.no gir bransjesortert informasjon om regelverk fra fem etater. Nettstedet skal gjøre det lettere for deg og din virksomhet å finne frem i regelverket innen følgende områder: arbeidsmiljø, brann- og eksplosjonsvern, el-sikkerhet, dyrever, forurensning,

industrivern, mattrygghet, plantehelse, produkter og forbrukertjenester. Innen utgangen av 2007 skal Regelhjelp.no omfatte stort sett alle bransjer.

www.regelhjelp.no

Narviktelefonene

Ved Narviktelefonene får du gratis informasjon om etablering og drift av næringsvirksomhet. Tjenesten er betjent av erfarne bedriftsrådgivere som bl.a. kan hjelpe deg med etablering, finansiering og det å drive bedrift i Norge.

Gratis telefon:

800 33 840

(Ikke gratis fra mobil eller utlandet)

Bedin

Bedin er Narviktelefonenes elektroniske utgave. Nettstedet inneholder blant annet tema, nyheter, dokumentmal og guider om

å starte og drive bedrift.

www.bedin.no

Ny i næringslivet?

Jobb smart fra start – Bruk Altinn

Nå finner du registrerings skjema for nye foretak på www.altinn.no, komplett med signering og innsending av alle vedlegg.

I Altinn finner du også elektroniske skjemaer for moms, statistikk, selvangivelse, årsregnskap og mer til. Gjennom Altinn er det lettere å finne, fylle ut og levere skjemaer til offentlige etater samtidig som du får forklaring på lover og regler som henger sammen med skjemaene.

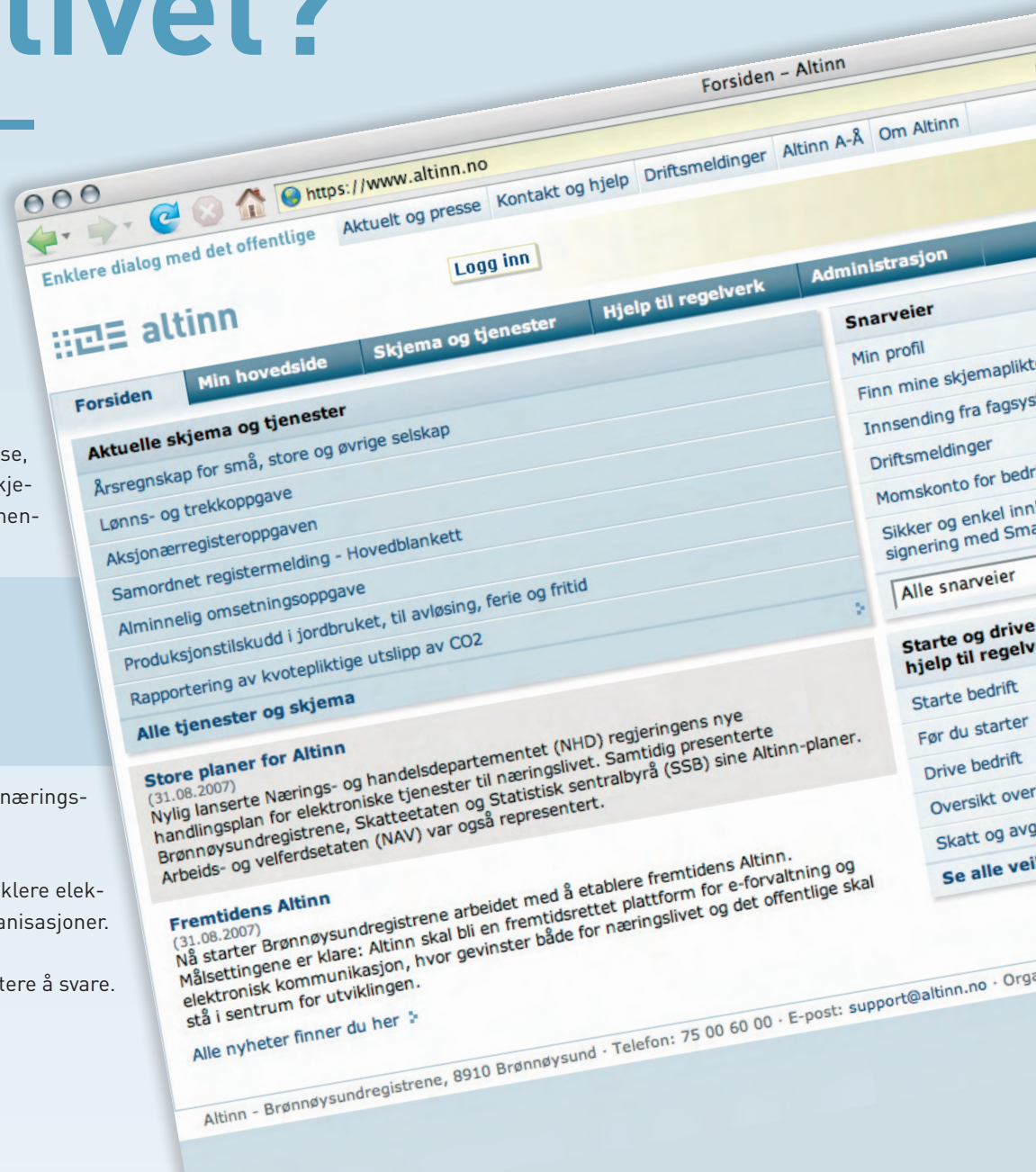
- Ett nettsted – ett passord å huske
- Lett å finne fram til riktig skjema
- Arkiv over egne innsendte skjemaer
- Direkte utfylling fra regnskaps- og årsoppgjørprogrammer
- Ingen spesielle krav til dataprogrammer og utstyr

Altinn er et samarbeid mellom offentlige etater om en felles kanal for dialog med næringslivet.

De etatene som tilbyr skjemaene sine gjennom Altinn, arbeider hele tiden for enklere elektroniske skjemaer, blant annet gjennom samarbeid med brukere og næringsorganisasjoner.

Altinn kan ikke gjøre noe med hva det offentlige skal spørre om, men gjør det lettere å svare.

www.altinn.no

Arbeids- og velferdsetaten, Arbeidstilsynet, Brønnøysundregistrene, Skatteetaten, og Statistisk sentralbyrå har ansvar for en betydelig del av de reglene du må ta hensyn til hvis du skal starte ny næringsvirksomhet. Derfor har vi gått sammen om å lage denne brosjyren, hvor vi har samlet de vanligste spørsmålene vi får fra etablerere.

Svarene er hentet fra Internett-tjenesten «Spør OSS» som har vært drevet av de samme fem etatene. Nå finner du Spør OSS-sidene under «Hjelp til regelverk» i næringslivs-portalen «Altinn» (www.altinn.no), sammen med alle de skjemaene du trenger i forbindelse med etableringen.

I denne brosjyren har vi valgt å spare deg for detaljer som angår den daglige driften, og konsentrerer oss om etableringsfasen. Målet er at du som planlegger å starte egen virksomhet, skal finne *på ett sted* det du trenger å vite om forholdet til det offentlige *akkurat nå*. Både om hvordan du skal gå fram i starten og om hvilke forventninger vi har til deg når du først er etablert.

I en annen brosjyre finner du spørsmål om regnskap, skatt og avgift, trygdeordninger, arbeidsmiljø, statistikkplikter og andre krav du vil oppleve som ferdig startet næringsdrivende. Den heter «Spør Altinn når du driver bedrift» og kan bestilles fra alle de fem etatene nedenfor.

Brosjyrene kommer i ny utgave med jevne mellomrom, mens nettversjonen selvsagt skal være oppdatert til enhver tid. På nettstedet kan du blant annet fylle ut skjemaer og stille egne spørsmål som besvares på e-post. Etter hvert som vi lærer mer om hva brukerne er opptatt av, utvider vi spørsmålslisten, både i «Altinn» og i nye utgaver av brosjyrene.

Lykke til videre!

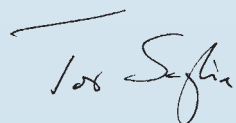
Erik Fossum
direktør
Brønnøysundregistrene

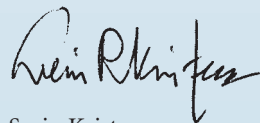
Ingrid Finboe Svendsen
direktør
Direktoratet for Arbeidstilsynet

Øystein Olsen
direktør
Statistisk sentralbyrå

Tor Saglie
arbeids- og velferdsdirektør

Svein Kristensen
skattedirektør

Før du starter

1. Forretningsidé
2. For de minste
3. Velge selskapsform
4. Krav til navnet

Registrering

5. Snarveien til registrering
6. Registrere foretaket
7. Registrere MVA-plikt
8. Registrere arbeidstakere
9. Vil du vite mer?